

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 10:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Dra D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Franke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE”, GOES.

Abonn.: f 4.— per halfj., buitenl. f 10.— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD: Hoofdartikel: In 't coemeterium (bij de jaarwisseling). — Gedicht. — Kerkelijk leven: Substraat of „genade”? (bij de jaarwisseling). — Op verstrooidenreis.

— Boekbespreking. — Aan een jongeren tijdgenoot: „The pleasing bar”. — Kerknieuws.

De vraag is maar: wát voor filosofie? Schriftuurlijke, of heidensche, een beetje christelijk bijgewerkt, of voor christen-redenaars, die up-to-date willen zijn, pasklaar gemaakt?

IN 'T COEMETERIUM

(BIJ DE JAARSWISSELING)

HOOFDARTIKEL

Zoo gaan we dan weer noteeren in onzen geest: een jaar dichter opgeschoven naar het kerkhof. „Een jaar”, dat is een tijdsmaat. Onwillekeurig verbinden we daaraan echter de gedachte van een ruimte-maat: „op”schuiven „naar” het kerkhof.

Een kerkhof heet in 't grieksch, en daarna ook in het latijn, het engelsch (cemetery), fransch (cimetière), italiaansch (cimiterio): koimētērion, caemeterium.

Over dit woord is eens een preek gehouden, lang geleden. Door den bekenden en tot zijn en aller christenen schade veel te zeer vertroetelden homileet Chrysostomus (Migne, Patr. Ser. Gr., t. xlix, 393, sqq.: Eis to Onoma tou Koimētērion, in Cemeterii Appelationem, over den naam „coemeterium”). (Verg. ed. Etonae, t. V, 1612, 563v.; Zie ook aldaar p. 418v. over 1 Thess. 4:13).

Chrysostomus (dat beteekent zoo iets als: Guldenmond) tracht in die preek zijn hoorders duidelijk te maken, welke christelijke gedachte uitgedrukt ligt in het woord caemeterium. Waarom, zoo vraagt hij, waarom hebben de christenen (hij bedoelt die van zijn tijd) tot gewoonte aangenomen, op een bepaalden dag hun huis in de stad te verlaten en een preek te doen houden buiten de stadspoort, op het caemeterium, op 't kerkhof?

Chrysostomus heeft het antwoord gauw bij de hand; ons een beetje al te gauw.

Hij zegt (wat waar is): caemeterium komt van een grieksch woord („koimaasthai”), dat erg vaak slápen beteekent. Slapen, of gaan slapen. Denk aan ons woord: ontslapen. „Caemeterium” beteekent dus eigenlijk zoo iets als: slaap-plaats, „dormitorium”.

Daar hebt ge weer zoo'n vreemdsoortig woord: dormitorium heeft vaak de betekenis van slaapgelegenheid; studenten in Engeland, Amerika, wonen in een „dormitory”, een huis, waar ze kunnen logeeren tijdens den cursus. Ze hebben er een kamer, een bed. Niemand denkt bij een „dormitory” aan een „caemeterium”: een studentendormitory heeft met een studentenkernhof niets gemeen. Maar de woorden beteken toch oorspronkelijk hetzelfde; dormitory komt van dormire, dat is: slapen.

En zoo komen we weer naar Chrysostomus terug: waarom, zoo vraagt hij, preeken we vandaag op de slaapplaats, op het caemeterium?

Wel, zegt hij, ik heb er over nagedacht, en ik geloof ook, dat ik door Gods genade de oplossing gevonden heb (let op: de dominee beroept zich op eigen inspiratie; dan wordt het oppassen). We gedanken — zoo vervolgt de spreker — we gedanken heden aan het kruis van onzen Heere. Maar onze Heere is gekruisigd buiten de stad; daarom gaan ook wij vandaag onze stadswoningen verlaten: schapen volgen den Herder, soldaten den veldheer; en waar het doode lichaam is, daar verzamelen zich de „arenden” (Hebr. 13:11; Matth. 24:28). Laat ons uitgaan buiten de (stads)poort. Zijn smaadheid dragende (Hebr. 13:12, 13). Dat is één lid van het antwoord op de gestelde vraag: we verlaten de stad.

Straks kwamen ze welvoldaan terug; en de stad

interesseerde zich voor dien móóien kristendominee, eerlijk was eerlijk.

Maar nu het andere lid: waarom — zoo weer de geachte spreker — waarom gaan we juist naar deze plek, naar dit „martyrium”, d.w.z. naar deze plek, waar, buiten de stadskom, de gebeenten van onze dooden liggen, of anders de plek, die we naar den naam van onze bloedgetuigen hebben genoemd? Antwoord: omdat hier een groot getal van onze dooden ligt. Want die dooden zijn eigenlijk niet dood; ge moet weten, dat ze hier slápen. Ze zijn te rusten gelegd, ontslapen; en nu slapen ze.

U merkt: Chrysostomus is vóór de benaming: rust-plaats. En vóór het opschrift: „hier rust N.N.”.

Let daar ter dege op, zegt Chrysostomus, want dat is iets nieuws, dat is een vrucht van Christus' werk. Vóór Christus' advent heette de dood gewoonweg: dood. Ten dage, als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven, staat er (Gen. 2:17); en er staat niet: dan zult gij ontslapen. De ziel, die zondigt, zal sterven (Ex. 18:29); en niet: ze zal slapen. De zondaren hebben een kwaden dood, zegt Ps. 34:22 (oude vertaling), en dat is wat anders dan: een kwaden slaap. Kostelijk (duur, een ding-van-prijs) is in de oogen des Heeren de dood van zijn heiligen (Ps. 116:15); maar er staat niet: hun slaap. En Job drukt zich zoo uit: dat de dood een rust, een verademing zou zijn (3:23, naar opvatting van de LXX).

Ja, zoo gaat Chrysostomus verder: nóg wel een ander „zwart” en „naar” woord wordt in het Oude Testament gebezigd voor den dood, n.l. „hades”. Een woord, dat beelden oproept van hel, en afgrond en verderf en verlatenheid.

En weer heeft hij teksten bij de hand.

Dit alles evenwel, zoo gaat de redenaar verder, is met Christus' komst ingrijpend gewijzigd. Nu spreekt de Schrift niet meer van „dood”, of van „hades”, doch van „slaap”. Lazarus, onze vriend, slaapt (Joh. 11:11, hij is ingeslapen); er staat niet: hij is doodgegaan. De discipelen vonden die spreekwijze heel bevreemdend; zoo nieu was ze hun. Ook Paulus spreekt van een slapen-gaan, een ontslapen (1 Cor. 15:6; vgl. de verzen 18, 20, 51; zie ook 7:39; 11:30; en voorts 1 Thess. 4:15; vgl. de verzen 13, 14). En in Efese 5:14 roept hij: ontwaak, gij die slaapt; en tot zoo'n slápende zegt hij dan, dat deze moet opstaan uit de dóóden. Doorlopend wordt wat de menschen „dood” noemen, in het N.T. „slaap” geheeten, vervolgt hij (Joh. 11:13).

Welnu, zegt Chrysostomus, en ge ziet den geroutineerden redenaar het breede gebaar met de sierlijke hand maken over het kerkhof, waar hij met zijn hoorders vandaag bijeen is, welnu, dáárom heet deze plaats koimētērion, caemeterium slaapplaats. Ge brengt uw dooden niet naar den dood, doch naar den slaap. In dien naam caemeterium zit heel wat filosofie, vindt de redenaar, en hij heeft gelijk.

Want dat we hier bij b e l s c h e filosofie zouden krijgen, dat kan een aankomend lid van onze jeugd-vereenigingen al op goede gronden weerspreken. Immers, ook het Oude Testament noemt den dood herhaaldelijk: slaap. En het sterven: gaan slapen, te ruste gaan. En dat geldt heusch niet alleen voor brave menschen, en voor zulken, aan wie wij een loffelijk getuigenis zouden meegeven in de advertentie. We noemen gemakshalve alleen maar enkele plaatsen, die in de grieksch e vertaling van het Oude Testament ook precies hetzelfde werkwoord „koimaasthai” gebruiken, als waarover de grieksch e sprekende Chrysostomus een preek houdt: 1 Kron. 17:11; Deut. 31:16; 2 Sam. 7:12; 1 Kon. 1:21; 2:10; 11:21; 11:43; 14:20; 40:32; 15:8, 24; 16:6, 28; 22:40; 22:51; 2 Kon. 8:24; 10:35; 13:9, 13; 14:16; 14:22, 29; 15:7, 22, 38; 16:20; 20:21; 21:18; 24:6; 2 Kron. 9:31; 16:13; 21:1; 26:2; 26:23; 27:9; 28:27; 32:33; 33:20; Job 3:13; 14:12; 20:11; 21:26; (27:19, onzeker); Jes. 14:18; Klaagl. 2:21; Ezech. 31:18; 32:19; 21:32; 26:27, 28, 29, 31; 2 Kron. 12:16.

Men zal, deze plaatsen onderling vergelijkende, onmiddellijk zien, dat het woord „slapen” of „gaan slapen” of „ontslapen” of „te ruste gelegd worden” gebezigd wordt van vromen en van goddeloozen; en dat niet alleen de „liefelijke kant” van het (in vrede) ontslapen als nevengeachte in het beeld verwerkt ligt, doch dat evenzeer het woord zich afwisselt met de meest verschrikkelijke en soms ontstellende teekeningen of aanduidingen van de smarten en de ruineuze gevolgen van het uit-den-tijd-weggerukt worden, of -zijn. Ook een ander grieksch woord voor „slapen”, voorkomende in het Nieuwe Testament (1 Thess. 5:10) voor „gestorven zijn”, wordt al in de grieksch e vertaling van het Oude Testament in dezen zelfden zin aangewend: Ps. 88:6; Dan. 12:2.

Het blijkt dus, dat Chrysostomus niet vrij geweest is van de fouten, waarin het slag van fluweelen volks-redenaars zoo licht vervalt: woordenpraal in dienst van valsche vernuft; een schikken en ploolen van woorden, om uit te komen waar de redenaar wezen wil, suggestief, maar zonder eigen speelschen geest den toom aan te leggen. Of (want dat komt ook voor, vooral tegenwoordig, nu de barthiaansche professoren hun studenten een kunstgebit van goud, maar dan in den vorm van leeuwentanden als ambtscertificaat meegeven, en dus de verschrikkingen-sprekende mond Guldenmond heet), of — om u daar VANDAAN te houden, waar de redenaar u niet hebben wil; b.v. nuchtere bijbelexegese en confessioneele taal ter controle van den gevierden redenaar. O, de Guldenmonden aller eeuwen. —

Trouwens, we waren al voor uitspattingen van den redenaarsgeest gewaarschuwd bij het begin van die preek: hoe echt misérabel wordt daar het geweldige Schriftgegeven over Christus' lijden b u i t e n d e poort, buiten de stad, door Chrysostomus verhaspeld. Zóóveel jaren ná den brief aan de Galatiërs en de Hebreërs komt hij nóg niet op de toch zoo eenvoudige gedachte, dat in het Nieuwe Testament, waarop hij, juist als van het Oude onderscheiden, zijn betoog fundeeren wil, er geen „heilige” stad met een „heilig stadsterritoir” meer is; als men vandaag iemand openlijk wil vervloeken, kan en zal men het veilig binnen de stadsmuren doen. De guillotine stond in Parijs; en alleen maar om dwars-